

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA PREVENTIVA A L'AVINGUDA DEL MARQUÈS DE L'ARGENTERA, 3 DE BARCELONA (BARCELONÈS)

Dates de la intervenció :21 de Gener al 29 de Gener del 2003.

Codi de la intervenció : 002/03

Autora i directora de la intervenció : Adriana Vilardell Fernández

Barcelona a 7 de Març del 2003

INDEX

1.- Situació de la intervenció.	3 pàg.
2.-Entorn geològic i geogràfic.	3-5 pàg.
3.-Les notícies històriques i les intervencions anteriors.	5-8 pàg.
4.-Les motivacions de la intervenció i els objectius.	8-9 pàg.
5.-Metodologia emprada	9-10 pàg.
6.-Treballs realitzats	10-13 pàg.
- Descripció	
- Interpretació	
7.-El material arqueològic recuperat.	13 pàg.
- Valoració	
- Catàleg dels materials representatius	
8.-Conclusió, interpretació de la intervenció i emplaçament històric.	13-14 pàg.
9.-Bibliografia	15 pàg.
10.-Annexes I	
- Inventari	
- Planimetries	
- Làmines de material representatiu	
- Fotos	
- Fitxes d'Unitats Estratigràfiques	
11.- Annexes II	
Documentació de la rasa del C/ Pou de l'Estany.	

1.- SITUACIÓ DE LA INTERVENCIÓ

La intervenció de recerca arqueològica preventiva amb codi 002/03 es troba situada a les voreres de l'Avinguda Marquès de l'Argentera, 3, del C/ Rera Palau, 11-13 i De la Pescateria, 6-8. Ens trobem doncs en ple Barri de la Ribera, zona emblemàtica de la Barcelona Medieval. (figura 1 i 2)

La intervenció s'ha dut a terme durant els dies 21 de gener a 29 de gener del 2003 sota la supervisió del **Museu d'Història de la Ciutat (Institut de Cultura de Barcelona)**, i l'empresa d'arqueologia **Atics, S.L** ha sigut l'encarregada de proporcionar l'arqueòloga directora, Adriana Vilardell Fernández, així com el material necessari per a dur a terme la intervenció.

2.- ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC

La comarca del Barcelonès, compren el territori estès entre la Mediterrània i la Serralada Litoral, en el tram conegut com a Collserola i delimitat pels rius Llobregat i Besòs. Des del punt de vista morfològic, doncs, s'aprecien dues grans unitats, Collserola i el Pla.

A la Serra de Collserola hi trobem una formació de *horst* compostat per materials granítics i esquistosos, limitat al Nord pel Vallès (Sector central de la Depressió Pre litoral), a Llevant amb el Turó de Roquetes (Besòs), al Sud el Turó de Valldaura i a l'Oest pel Llobregat.

En quant al Pla, es troba obert a mar i limitat per la Serralada Litoral (composta de llicorelles silurianes assentades en un basament granític) i a migjorn per la falla que segueix ran de mar des de Garraf i turó de Montjuïc fins al Turó de Montgat, més enllà del Besòs.

La falla, originada al moment de la fractura del Massís Catalano-balear, dibuixà el que a grans trets, havia de ser la costa catalana. Per això, el pla inclinat del peu de Collserola és de basament paleozoic i d'estructura tabular, havent estat afectat per tots els moviments orogènics alpins.

En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic, sedimentaren dipòsits marins del qual son testimonis una sèrie de petits i suaus turons (dels Ollers, del Tàber, de les Falzies, de la Bota). La falla es fa visible al Pla ja que si des de Collserola els dipòsits baixen d'una manera continuada, suau i regular, al punt de contacte entre Ciutat Vella i l'Eixample, es produeix una ruptura amb la presència d'un salt o esglaó d'uns 20 metres, clarament visible en la morfologia urbana (les baixades de Jonqueres, de la Via Laietana, els carrers d'Estruc, de les Moles o de Jovellanos). Salt aquest que fou aprofitat per la defensa de la ciutat situant-hi les muralles o a nivell econòmic, explotat amb la ubicació de diversos molins a la zona coneguda com de les moles (actual carrer de les Moles).

De l'esglaó cap a mar ja no hi ha sòcol de licorella ni de granit, sinó que ens trobem un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels deltes dels rius veïns i del corrent litoral.

En aquest sector del pla es formaren maresmes i estanyols, però com que la costa ha anat avançant, molts d'aquest ja no existeixen en l'actualitat tot i que molts d'ells han continuat vius en els topònims de la ciutat (Banyols a la marina de Provençals, la Llavineria a Portal Nou, la Llacuna i la Llanera al Llobregat o l'estany del Cagalell al Port).

Referent al terme municipal de Barcelona, que és el que ens ocupa en aquest cas, arriba a una extensió de 1.754.900 h i s'estén a la costa mediterrània en una plana de 5 Km d'amplària limitada al NW per la Serra de Collserola (que culmina a 512 metres amb el Tibidabo), entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs.

La seva funció de capital sempre ha estat afavorida per la situació geogràfica d'aquesta plana, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció N-S la Catalunya Central (el Llobregat i l'eix Besòs – Congost –Ter).

Com hem esmentat abans, ens trobem davant d'un territori format a causa de l'acumulació de sediments provinents de les rieres, torrents i deltes dels rius propers a la ciutat així com de sediments marins (es reconegut que en els darrers segles, Barcelona a guanyat terreny al mar).

En aquesta plana completament urbanitzada destaquen varies zones clarament diferenciades, el nucli antic que correspon a la primitiva ciutat romana damunt del Mont Tàber (15 metres) proper al mar. El nucli de Montjuïc al S, que s'aixeca suaument al pla

i que cau bruscament sobre el mar fent-se inexpugnable el seu accés des de aquesta posició, i els ravals més pròxims que s'originaren entorn aquests nuclis.

Per altra banda, tenim tota una sèrie de nuclis poblacionals que emergits fora muralles acabaran essent absorbits per la ciutat en una de les seves dues importants crescudes (les muralles del S.XIII o l'expansió del S.XIX. amb la creació de l' Eixample).

En el cas que ens afecta, el Barri de la Ribera o , en el seu origen, la Vilanova del Mar, ens apareix com el suburbi de la Barcelona més antiga, i que creix al costat de la línia de costa de la ciutat, i amb una base geològica de sorrells movedissos, solcats per una riera , que en la seva part alta duia el nom de Torrent Pregon, però que a la seva proximitat a la platja deuria perdre rellevància.

La zona, tot i ser molt habitada i important per a la ciutat, no es veié inclosa dins de la línia de muralla fins al S.XIV (1541-1543) en que es construí la Muralla de Mar i els baluards de marina, es a dir, el de Llevant, el del Vi o Sant Ramon i el de Migdia, quant ho va fer necessari les incursions de la pirateria islàmica a la ciutat.

3.- LES NOTÍCIES HISTÒRIQUES I LES INTERVENCIONS ANTERIORS

El barri de la Ribera, amb 29h de superfície es troba delimitat pel C/ Princesa, el Passeig Martínez Arido, l'Av. Del Marques de l'Argentera, la Plaça de Palau, el Passeig d'Isabel II, la Plaça d'Antoni Lòpez i la Via Laietana.

Les primeres notícies les tenim al volts de l'any 1058 o 1059 quant trobem les primeres referències sobre una nova agrupació de vivendes , la Vilanova del Mar. D'ençà del S.XI i probablement abans, l'àrea compresa entre el carrer Bòria i l'antic front marítim era ocupada per l'anomenada Vilanova del Mar. Aquesta Vilanova, allotjava una significativa població, sobretot a la part més propera als vells murs de la ciutat, però mancava pràcticament d'edificacions i de xarxa de carrers més enllà d'un límit que avui correspondria aproximadament amb el carrers de l'Argenteria i de Banys Vells.

Es tractava d'arenys, sèquies i rieres que es desenvolupaven sense cap patró urbà i que eren propietat de la Casa Comtal de Barcelona. Tot i això, cap a la primera meitat del S.XII, i a causa de deutes relacionades amb la conquesta de Tortosa, Ramon Berenguer

IV cedí part de la propietat d'aquests terrenys a alguns dels prohoms de la ciutat, entre ells Guillem de Montcada, aquestes cessions de propietats, són l'origen d'una xarxa de carrers a l'àrea abans esmentada entre ells el carrer Montcada.

Al començament del S.XX es dividia en quatre barriades corresponents a dos districtes, la Duana, Santa Maria, La Seca i Els Encants. El territori anava del Carrer Princesa que obert el 1854 va separar la Ribera dels barris de Sant Pere i Santa Caterina, i la mar, entre el Parc de la Ciutadella i la ciutat antiga dels barris de Palau, Sant Just i la Mercè.

Des de la seva formació, la Ribera, ha estat vinculat als barris de Sant Pere a partir del S.XII gràcies a la creació del Carrer Montcada, i Santa Caterina, i no és fins a la creació de la Via Laietana el 1854, que en queda separat.

El Mercat del Born (1876) i l'església de Santa Maria del Mar, anomenada també Catedral de la Ribera (1384) han estat dos dels pilars fonamentals del barri juntament amb el carrer de Montcada, i més recentment amb el Museu Picasso (1963).

Es tractava d'un barri amb dues vessants poblacionals, per una banda trobàvem un grup de població benestant, que habitava la zona del Carrer Montcada i els voltants de Santa Maria del Mar, format per artesans i la noblesa. Per altra banda es trobava un grup poblacional modest, format per gent de mar, viudes i pobres. Aquesta dualitat va anar canviant fins que es convertí en un barri obrer modest.

Un altre element que caracteritza al barri fou el seu intent d'obtenir independència de la ciutat de Barcelona, pels volts del S.XIII i degut a la seva rellevància a nivell econòmic, no oblidem que fou el centre comercial de Barcelona fins al S.XVII, en que aquest es va desplaçar cap al barri de la Mercè, es va demanar el seu desig d'autonomia al rei Jaume I. Aquest afany acabà quan el rei els proposà que triessin un home destacat en els afers de mar i que pogués dur a terme l'administració i la defensa de la costa sense consultar ni el veguer ni el batlle de Barcelona.

Un dels darrers elements definidors del barri, sobra dir-ho, fou l'enderroc de part d'aquest el 1714 degut a la derrota catalana davant de les tropes borbòniques, el que suposà la destrucció de 1.262 cases (tota la part oriental que existia al voltant del Pla d'en LLull.

Pel que fa referència als carrers on s'ha dut a terme la Intervenció Arqueològica Preventiva que ens ocupa, en podem dir varies coses, doncs a excepció de l'Avinguda

del Marquès de l'Argentera, de relativa nova formació, el carrer de Rera Palau i el de la Pescateria són originaris de l'entramat del barri de la Ribera.

Del carrer de Rera Palau, en podem dir que és una continuació del carrer de la Vidreria, i sempre havia portat aquest nom, en desaparèixer la vella casa dels Pallols, convertida en Palau Reial, va eixamplar-se aquest tros de carrer on vivien els vidriers, es donà la fisonomia actual i li fou aplicat el nom que porta el 1775.

Durant molt de temps aquest carrer no va existir amb la forma que el seu nom indica, sinó que hi havien uns porxos que construïts a la part del darrere de la Casa Pallols, es va destinar a forns públics on es coïa el pa. L'entrada als carrerons del Pou de l'Estanty i de l'Estantc es feia per sota d'aquests porxos, que era conegut com a Porxo dels Flequers. Respecte a l'Avinguda del Marquès de l'Argentera, en podem dir que va des del Pla de Palau fins al Parc de la Ciutadella i que des de mitjans del S.XVII, s'estén per damunt del terreny que ocupava l'antic carrer de la Ribera.

Fins l'any 1910 es va dir Passeig de la Duana i prenia el nom de l'edifici de la Duana que fou aixecat al S.XVII, avui Governació Civil. Darrera de la Duana, passava la muralla de Mar i si esqueia el Baluard de Migdia. En aquest mateix passeig s'hi podien trobar els safareigs públics, ubicats aproximadament on avui hi trobem la Estació de França.

En darrer lloc trobem el carrer de la Pescateria, que va des de el carrer del Bonaire a l'Avinguda del Marquès de l'Argentera. Aquest passatge era conegut antigament amb els qualificatius de Torre Nova, els Molins de Santa Creu i la Drassana o Drassanes de Santa Clara. Posteriorment a l'enderroc de part del barri, va prendre el nom del Borney doncs s'hi aixecava la quarta peixateria, doncs la tercera havia quedat absorbida per l'eixamplament del mercat del Born.

El mercat antic del peix o Pescateria, era format per una mena de porxo sostingut per trenta columnes de ferro, que foren els primers elements d'aquest metall emprats a la ciutat de Barcelona per a la construcció d'edificis. El 1601, ja hi havia allí un cobert habilitat per a la venda de peix i es millorà el 1748 i refet el 1840.

Respecte a les intervencions arqueològiques dutes a terme a la zona que ens ocupa, hem de dir que són escasses si observem el registrat al Programa d'Arqueologia Urbana de Barcelona. Hem trobar registrades intervencions a la zona propera a l'església de Santa Maria del Mar, el carrer Comercial i a l'eix Argenteria - Manresa. Els resultats ens

indiquen l'existència d'una zona de necròpolis tarrdoromana i medieval, així com algunes restes d'edificacions medievals, sense que en surti a rellevància cap element concret. En intervencions arqueològiques dutes a terme per l'empresa Atics S.L. , a la zona del Fossar de les Moreres o a la mateixa Avinguda del Marquès de l'Argentera, els resultats obtinguts són molt similars. Així, en el cas del Fossar de les Moreres, es van registrar des de les inhumacions dels màrtirs de 1714 a la platja fòssil que ocupava la zona en època romana. En el cas de les intervencions dutes a terme a l'Av. del Marquès de l'Argentera, no s'han documentat estructures i el registre de material ceràmic és molt ampli a nivell cronològic i sempre ha estat recollit en sediments remenats utilitzats com a farciment de rases més modernes.

4.- LES MOTIVACIONS DE LA INTERVENCIÓ I ELS OBJECTIUS

La causa principal de la intervenció arqueològica preventiva als carrers de Rera Palau 11-13, Av. Marquès de l'Argentera ,3 i Pescateria 3-5, és que l'empresa **Fecsa – Endesa** , ha de realitzar una canalització en rasa de 90 metres de llargària, per tal de fer una estesa de cable subterrani de baixa tensió a la vorera dels carrers de Rera Palau, Av. Marquès de l'Argentera i De la Pescateria. (figura 3)

Aquesta obra es contractada per **Espelsa** des de l'Ajuntament de Barcelona amb número de llicència FECZ 977421 i per al període que va des del 20 de Gener al 6 de Febrer del 2003

Degut a que la zona afectada es troba dins d'una àrea d'interès arqueològic, el **Museu d'Història de la Ciutat (Institut de Cultura de Barcelona)** ha cregut convenient dur a terme una intervenció arqueològica preventiva, d'acord amb allò expressat en el Decret 78/2002 per tal d'evitar en la mesura del possible, pèrdues patrimonials de la ciutat de Barcelona. A tal efecte, ha contactat amb l'empresa privada d'arqueologia **Atics S.L.** amb seu social a Mataró, per tal de dur a terme aquesta intervenció, posant a la direcció a l'arqueòloga Adriana Vilardell Fernández.

Els treballs arqueològics duts a terme es comprenen entre els dies 21 de Gener i 29 de Gener del 2003.

Les circumstàncies que envolten a aquesta intervenció són força comunes a la resta d'intervencions dutes a terme a la ciutat de Barcelona. Es tracta d'un nucli densament

farcit de restes arqueològiques, pel que es fa necessària la intervenció dels arqueòlegs mentre es du a terme la tasca de remoció de terres, provocada per l'obertura de les rases per a la canalització de la línia de baixa tensió.

L'objectiu principal d'aquesta intervenció arqueològica preventiva, és la de documentar al màxim les característiques arqueològiques del subsòl, ja que és una àrea on es poden trobar el traçat del Rec Comtal (S. XVIII), el barri medieval de la Ribera (Vilanova del Mar) i es troba propera al Baluard i Porta de Mar de l'antiga muralla del S. XVIII.

5.- METODOLOGIA EMPRADA

El mètode seguit en aquesta intervenció arqueològica preventiva ha estat el seguiment de la obertura de les cales de prova i de les rases de forma visual directa.

La tasca d'obertura s'han dut a terme seguint diversos mètodes, en primer lloc, mitjançant el martell pneumàtic per tal de poder aixecar el paviment de rajoles de ciment amb motiu floral central i la seva preparació de ciment (U.E. 80). En segon lloc, amb l'ús d'una retroexcavadora per tal de poder aixecar el paviment de lloses de pols de marbre compactada i la preparació de ciment (U.E. 90), doncs el gruix d'aquest era en algunes zones, sobretot a la rasa del C/ Rera Palau d'un gruix considerable (fins a 60 cm.), i la seva duresa impossibilitava l'ús del martell pneumàtic. El darrer mètode emprat ha sigut el rebaix dels farciments mitjançant el pic i la pala i així poder arribar als 70 cm de profunditat mitjana que han de tenir aquest tipus de rases.

L'arqueòloga directora hi va ser present durant tot el període d'obertura de les cales i rases, observant el sediment extret per tal de recuperar les restes de ceràmica, constructives i òssies que poguessin sortir.

Mentre es produïen les tasques d'entubat i cimentat de les rases es va optar per anar a cercar la informació bibliogràfica necessària per tal de dur a terme la present memòria, això era possible doncs durant aquest període no es produïa cap tipus de rebaix o moviment de terres.

Referent a la documentació gràfica originada durant el període d'intervenció, senyalem que és de dos tipus, per una part la gràfica resultat del dibuix de les restes arqueològiques identificades durant la intervenció (claveguera). Aquestes s'han dibuixat a escala 1:20 i s'han situat a la planta general de la intervenció.

D'altra banda, s'ha dut a terme un registre fotogràfic de totes les cales i rases obertes, així com de les restes arqueològiques descobertes, mitjançant fotografies en paper de color (dos rodets).

El treball de laboratori s'ha dut a terme seguint les pautes establertes de rentat, siglat i inventariat del material recollit. S'ha guardat en bosses de plàstic amb el codi de la intervenció i el número d'Unitat Estratigràfica corresponent

El tipus d'inventari seguit, així com les fitxes utilitzades per al registre de les diferents unitats estratigràfiques, són les proposades pel Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona.

6.- TREBALLS REALITZATS

- Descripció :

Els treballs de la Intervenció Arqueològica Preventiva 002/03 duta a terme als carrers de Rera Palau, Pescateria i Av. Marquès de l'Argentera s'iniciaren el dia 21 de Gener del 2003. Tot i començar a la tarda, doncs durat el matí es varen fer tasques d'infraestructura, fou productiu.

Es va començar obrint la cala de prova 1 (U.E. 100) a 23 cm. de la cantonada Rera Palau / AV. Marquès de l'Argentera i a 35 cm. de la façana del núm. 3 de l'Av. Marquès de l'Argentera (fot.1). Aquí es detectà per primera vegada el nivell d'argiles vermelles (U.E. 101)(fot.4) i el farcit terrós amb runa (U.E. 102), així com part de la fonamentació de l'edifici.

A continuació es va procedir a l'obertura de la cala de prova 2 (U.E. 200) situada a la cantonada Av. Marquès de l'Argentera / Pescateria, a 54 cm de la canonada i a 48 cm. de la línia de façana de l'Av. Marquès de l'Argentera. És a aquesta rasa que es troba el traçat de la línia de baixa tensió i és quan es decideix seguir aquest mateix traçat per a ubicar-hi la nova línia de baixa tensió..

També es va obrir la cala de prova 3 (U.E. 300) al C/ de la Pescateria, davant del núm. 6.

Cal apuntar que si bé les dues primeres cales es van dur a terme amb el mètode del martell pneumàtic i el rebaix amb pic i pala, en el cas de la cala de prova 3 ens vàrem adonar de la impossibilitat d'efectuar el rebaix amb martell pneumàtic degut al gruix de la preparació del paviment (U.E. 90).

El dia 22 de Gener es va procedir a la obertura de la cala de prova 4 (U.E. 400) (fot. 2) situada a l'Av. Marquès de l'Argentera, davant del núm. 3 (oficina de Banesto) a 74 cm. de la línia de façana. El mètode emprat va ser el de artell pneumàtic per al paviment i el rebaix del farcit (U.E. 401 i 402) amb pic i pala.

Aquesta va ser la darrera cala de prova efectuada a la intervenció preventiva. Tot seguit es va procedir a la obertura de la rasa 1 (U.E. 1000) que recorre tota l'Avinguda del Marquès de l'Argentera. Es va obrir des del carrer de la Pescateria cal al carrer de Rera Palau en diversos trams degut a que en una via pública no es possible mantenir més de deu metres de rasa oberts. (fot. 3)

El mètode d'obertura fou el practicat en la majoria de la intervenció , es a dir, aixecat del paviment amb martell pneumàtic i rebaix del farciment de forma manual amb el pic i la pala.

El traçat d'aquesta rasa seguia el mateix que havia seguit amb anterioritat una altra línia de baixa tensió, això va facilitar els treballs d'obertura però evidentment va minvar els resultats a nivell arqueològic doncs el farciment que s'extreia era sauló.

Les constant de l'obertura de la rasa eren bastant poc optimistes doncs no es detectava cap element que fes una mínima referència a cap resta arqueològica. Cal dir però que en l'últim tram de la rasa aproximadament a uns 2,40 m. de la cantonada amb el carrer de Rera Palau, va aparèixer un nivell més terrós, amb runa i alguna resta ceràmica (U.E. 1003).

L'obertura de la rasa 1 va continuar duent-se a terme durant els dies 23 i 24 de Gener. Els resultats varen ser els mateixos a excepció de la detecció d'una claveguera del S.XX situada a 3.42 m. de profunditat (U.E. 1004) (possiblement de finals del XIX o principis del XX) que sortint del núm. 3 de l'Avinguda del Marques de l'Argentera, seguia el recorregut de la rasa 1 fins a un determinat punt que desapareixia, possiblement per efectes de l'obertura d'una rasa posterior. Val a dir que la informació extreta de l'estructura és mínima i que no suposa cap nova informació respecte a la zona on s'ha produït la intervenció. (fot. 5 i 6)

El dia 27 de gener, es va iniciar l'obertura de la rasa 3 (U.E. 3000) situada al carrer de Rera Palau. Cal anotar que aquí va ser on l'arqueòloga directora es va assabentar que a diferència del que hi havia marcat al mapa d'intervenció facilitat per Espelsa, la rasa no arribava fins al núm. 11-13 de Rera Palau , sinó que seguia fins a trobar-se amb una rasa anterior oberta per l'empresa Agbasa per a Aigües de Barcelona, situada al carrer del costat, dit Del Pou de l'Estany.

L'obertura d'aquesta rasa, com ja hem apuntat anteriorment, va ser molt difícil degut al gruix del paviment i de la seva preparació de formigó amb *mallazo*, es a dir entramat amb barnilles d'acer (fot. 8 i 9). Es va haver d'esperar a que arribés una mini-excavadora i en veure que era insuficient, una retro excavadora.

Mentre ens esperàvem a que arribessin les màquines, es va optar per començar a obrir al Carrer de la Pescateria el que seria la rasa 2 (U.E. 2000).

Només començar, es va apreciar que , a l'igual que havia passat a la rasa 1, aquesta seguia un traçat antic d'una altra línia de baixa tensió, doncs a part de detectar els cables de la línia, es va obtenir com a únic farciment de la rasa, sauló (U.E. 2001). A part d'això, es va trobar un tub d'uralita (*tubular*) (fot. 7) que serviria als operaris per a passar el nou cablejat sense necessitat d'obrir tot el carrer de la Pescateria, només s'hauria d'efectuar l'operació en els darrers deu metres de la zona afectada. (fot. 11 i 12)

El mateix dia , un cop arribada la màquina necessària, es va obrir la rasa 3 i es va poder apreciar que el paviment (U.E. 90) feia entre 60 i 50 cm. de potència, així doncs quedaven molt poques perspectives de poder documentar alguna resta arqueològica, ja que la fondària d'aquestes rases, en tot el seu traçat, és de 70 cm. El que es va detectar, fou un nivell terrós (U.E. 3001) molt similar al detectat en alguna part de la rasa 1, tot i que hi mantenia diferències, també presentava restes de runa i ceràmiques (fot. 10).

El dia 28, es va acabar d'unir la rasa 3 amb la feta per Aigües de Barcelona, en aquest tram només hi van sortir serveis i sauló.

Paral·lelament es va anar baixant la rasa 2 del carrer de la Pescateria, que com ja hem dit seguia una altra rasa de serveis i era estèril a nivell arqueològic.

Els treballs de la Intervenció Preventiva Arqueològica van finalitzar el dia 29 de gener al arribar als 70 cm. de fondària reglamentaris de la rasa 2 sense cap novetat.

- Interpretació :

Hem anat apuntant que la majoria del traçat de les rases, coincidia físicament amb rases de serveis obertes amb anterioritat, pel que la majoria de la terra remoguda era sauló de reompliment de les rases.

Per altra banda, el material arqueològic obtingut és bastant escàs i cal recordar que ha estat recuperat en sediments que servien de farcit a algun tram d'aquestes rases pel que la seva valoració ha de ser reduïda i no ha de transcendir a nivells de gaire concreció.

Referent a les estructures detectades, l'única ha estat la claveguera moderna (U.E 1004) de l'Avinguda del Marquès de l'Argentera i que com a document històric no té cap valor degut a la seva cronologia moderna. (figura 4)

Després de valorar tots aquests punts no ens queda més remei que presentar una interpretació nul·la a nivell arqueològic. No hi ha possibilitat, amb el registre arqueològic obtingut de fer cap tipus d'interpretació.

7.- EL MATERIAL ARQUEOLÒGIC RECUPERAT

Com s'ha anat comentat al llarg de la present memòria, els resultats han estat pràcticament nuls per no dir del tot. No cal esmentar que a nivell de material arqueològic, el resultat és el mateix. Cal dir que el material recollit, ho ha estat única i exclusivament per a testimoniar la seva escassa presència.

El registre del material arqueològic recollit ens dona un marc cronològic bastant restringit, ubicant-se en la seva majoria entre mitjans del segle XVIII i principis del XIX, amb alguna resta de ceràmica " blava catalana " que podria fer anar el registre una mica més endarrera en el temps el paquet de materials.

A les làmines presentem alguns dels materials més simbòlics, dos fragments de rajola de cuina polícroma de mitjans S.XVIII (làmina 1 i 2), un fragment de pipa de ceràmica (làmina 3) i un a base de ceràmica comuna grisa (làmina 4).

8.- CONCLUSIÓ, INTERPRETACIÓ DE LA INTERVENCIÓ I EMPLAÇAMENT HISTÒRIC

Ja hem esmentat que els resultats de la intervenció han estat nuls principalment per dos motius, el primer, el fet que es seguís una rasa de baixa tensió feta amb anterioritat i el segon, que un dels pocs trams on hi havia possibilitat de no seguir la rasa de baixa

tensió, al carrer de Rera Palau, ens trobéssim un paviment de 60 cm de potència, el que reduïa a 10 cm. el marge de sediment potencial a nivell arqueològic.

Referent a les conclusions que podem extreure, només podem dir en vista dels resultats abans esmentats, que és força pobre doncs creiem que el registre arqueològic no es suficient per a poder extreure'n alguna reflexió coherent. Ens hem trobat per mala sort amb una zona mancada de registre arqueològic, tot i la riquesa general del barri a aquest nivell i dels referents més pròxims del Born, el Fossar de les Moreres o Santa Maria del Mar. Caldria doncs, veure si més enllà de la rasa de baixa tensió, aquesta teòrica manca de registre arqueològic també és certa o es només fruit de les circumstàncies desafortunades.

Val a dir però en defensa de la continuïtat de les Intervencions Arqueològiques Preventives a la zona que el teixit medieval no ha sofert grans transformacions sinó únicament la substitució i el canvi d'algunes edificacions el que fa augmentar el potencial arqueològic de la zona doncs les edificacions actuals es tracten sovint d'aixecament sobre edificacions del S.XIII. També s'ens presenta amb un gran potencial arqueològic el Parc de la Ciutadella, doncs s'hi poden trobar restes de la fortificació barroca o del barri de la Ribera, i del es restes de la Ribera situades al subsòl d'una ampla franja entre la Ciutadella i el teixit urbà actual.

BIBLIOGRAFIA

- Balaguer, V. " *Las calles de Barcelona*"
Ed. Dossat. s.a. , Madrid, 1987 (1ª ed. 1866)
- Batllori, A ; Lluhià, Lluís M^a, " *Ceràmica decorada catalana*"
Ed. Vicens Vives, Barcelona, 1974.
- Carreras Candi, F " *Gran geografia comarcal de Catalunya* " Vol VIII Barcelonès i
Baix Llobregat.
Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1982
- Cirici,A " *Barcelona pam a pam* "
Ed. Teide, Barcelona, 1985
- Duran i Sanpere, A. " *Història de Barcelona*" Vol. I. De la prehistòria al S.XVI.
Ed. Aedos, Barcelona, 1975.
- Duran i Sanpere, A. " *Barcelona i la seva història. La formació d'una gran ciutat*"
Documents de Cultura. Ed. Curial. Barcelona, 1972-1975
- Miquel .S. " *La rajola Catalana de Mostra* "
Ed. Associació Catalana de Ceràmica. Barcelona. 2000.
- Telesse Compte, A " *La vaixel·la blava catalana de 1570 a 1670*"
Barcelona, 1991.
- VV.AA. " *Programa d'Arqueologia Urbana de Barcelona* "
Generalitat de Catalunya / Ajuntament de Barcelona, 1993.
- VV.AA. " *Els barris de Barcelona* " Vol. I. Ciutat Vella i Eixample.
Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1997.

ANEXES

INVENTARI

PLANIMETRIES

FIGURA 1 : PLÀNOL DE SITUACIÓ

FIGURA 2: PLÀNOL DE LA INTERVENCIÓ

FIGURA 3 : PLÀNOL DE LES RASES OBERTES

FIGURA 4 : PLANTA I SECCIÓ DE LA U.E.1004 (CLAVEGUERA)

LÀMINES DE MATERIAL REPRESENTATIU

LÀMINA 1 : 002/03. 1003. 1 RAJOLA POLICROMA

LÀMINA 2 : 002/03.1003.2 RAJOLA POLICROMA

LÀMINA 3 : 002.03.3001.3 FRAGMENT DE PIPA

LÀMINA 4 : 002.03.3001.4 BASE .

LLISTAT DE FOTOGRAFIES

FOTO 1 : Cala de prova 1(U.E. 100)

FOTO 2: Cala de prova 4 (U.E: 400)

FOTO 3: Procés d'obertura de la rasa 1 (U.E. 1000)

FOTO 4 : Detall de les argiles vermelles (U.E: 101)

FOTO 5 : Vista de la claveguera moderna (U.E: 1004)

FOTO 6: Vista detall de la claveguera moderna (U.E. 1004)

FOTO 7: "Tubular" detectat a la rasa 2 (U.E: 2000)

FOTO 8: Vista de la rasa 3 (U.E: 3000)

FOTO 9: Detall de la potència de la U.E: 90

FOTO 10 : Vista de detall de la rasa 3 (U.E: 3000)

FOTO 11 : Vista general de la rasa 2 (U.E: 2000)

FOTO 12 : Detall de la rasa 2 (U.E. 2000)

ANEXE 2 : LA RASA DEL CARRER DEL POU DE L'ESTANY

El dia 21 de Gener, abans de començar la intervenció que ens havia dut fins al carrer de Rera Palau, ens vàrem adonar de l'obertura d'una rasa al carrer del Pou de l'Estany, que fa cantonada amb el carrer de Rera Palau, molt a prop d'on havia d'acabar suposadament la intervenció que anava a començar.

Es tractava d'una rasa oberta per Aigües de Barcelona per tal de dur a terme un ramal de conducció d'aigua demanada per un particular. Aquesta obra era contractada per ACASA amb llicència ABRACR 250521 des de l'Ajuntament de Barcelona.

Es va creure necessari d'avisar a la direcció de l'empresa Atics S.L. per tal de veure si la proximitat de a rasa a la zona del seguiment feia necessària la seva documentació.

Posteriorment ens vàrem assabentar que el final de la rasa oberta per Espelsa no era el núm. 11- 13 de Rera Palau, sinó que acabava just al final de dita rasa situada al carrer de Pou de l'Estany. Fou llavors que es decidí documentar la seva existència.

Es tracta d'una rasa de 25 m. (tot el llarg del carrer) , de 50 cm. d'ample i 70 cm de profunditat. Es troba situada entre 30 i 50 cm de la línia de façana del carrer (fot. 1).

El farciment es bàsicament sauló i sediment terròs molt remenat.

El principal motiu per a la seva documentació ha sigut la detecció d'una claveguera moderna a la cota de 3.28 m. de profunditat (U.E. 102) (fot. 2) i de varis blocs de pedra fosca (U.E. 103) (fot. 3) situades perpendicularment a la claveguera moderna amb restes d'enderroc al voltant situades a la cota de 3.48 m.

A causa de trobar la rasa ja oberta, no s'han pogut recollir materials dels farciment, ni documentar una seqüència estratigràfica. El que si s'ha fet ha estat documentació fotogràfica i de dibuix dels blocs i enderroc situats dins de la rasa (làm. 1).

DOCUMENTACIÓ GRÀFICA DE LA RASA DEL C/ POU DE L'ESTANY

FOTOGRAFIES

FOTO 1 : Vista general de la rasa

FOTO 2 : Vista de la claveguera moderna (U.E. 102)

FOTO 3 : Detall de l'estructura indeterminada (U.E. 103) i de l'enderroc
(U.E. 104)

PLANIMETRIES

LÀMINA 1 : Planta de les estructures 102 (claveguera) i 103 (estructura
indeterminada)

FITXES D'UNITATS ESTRATIFRÀFIQUES